

af den antisemitiske pogrom i Tyskland 10.–11. november 1938, paradoksalt fordi man netop søgte at undgå at få jødiske flygtninge hertil – jøder og kommunister var uvelkomne, skriver Petersen ligeud, og af teksten i øvrigt fremgår det, at det stort set var en intern socialdemokratisk hjælpeaktion. At denne lille indvandring ikke har sat sig spor i Danmark, skyldes bl.a. at mange tog videre – således rejste allerede i 1939 65 til Canada; efter at de, der under besættelsen måtte flygte videre til Sverige, var vendt tilbage igen, drejede det sig om ialt 49 personer.

Det samlede indtryk af antologien er, at mange af artiklerne fortaber sig i en sådan detailrigdom, at det går ud over de store linier. Men de er der: Før som nu, har man i Danmark været forbeholden overfor flygtninge, dels af nærighed, dels af frygt for »fremmede religioner« eller fremmede i almindelighed. Men jeg vil dog vove den påstand, at Danmark er blevet afkristnet helt uden jødisk eller islamisk medvirken.

George Nellesmann

OLDTID OG MIDDELALDER

BRIAN PATRICK MCGUIRE (ed.): *War and Peace in the Middle Ages*. Kbh., C. A. Reitzels Forlag, 1987. 298 s.

Bogen indeholder bidragene fra konferencen »War and Peace in the Middle Ages«, der blev afholdt ved Københavns Universitet i august 1985. Formålet med konferencen var at lade middelalderspecialister, såvel danske som udenlandske, give et bidrag til den offentlige debat om krig og fred i historisk perspektiv. Dette kunne let føre til mere eller mindre hårdhændede parallelliseringer fra middelalderen til nutiden, hvilket dog er undgået, selvom nogle af bidragene knytter an til aktuelle problemstillinger. Denne forsigtighed med at drage for vidtgående konklusioner ses således eksplicit i Christopher Holdsworths bidrag »War and Peace in the Twelfth Century. The Reign of Stephen Reconsidered«, hvor det hedder: »To draw implications from this reign for peacemaking today, which is one of sub-themes of this conference, at the end of an already long paper would be foolish. But I hope enough has been presented here to suggest that the study of the events of a particular period can produce many issues relevant to our modern problems, even if, perhaps, they highlight more questions than answers«.

Holdsworths bemærkning kunne egentlig stå som eksponent for hele bogen med dens mange forskelligartede bidrag, der dækker bredt i tid og rum. Nogle af bidragene kan synes snævre og stærkt specialiserede, men virker i sammenhængen ganske spændende og tankevækkende. Især virker begrebet »den retfærdige krig« i såvel middelalderens kristendom som Islam aktuelt, men fornyelsen i mange af bidragene går egentlig mere på deres focusering på de fredsbestræbelser og opfattelser af fred, som ellers kan være vanskelig at finde i den gængse middelalderforskning. Det ville således være forkert at fremhæve enkelte bidrag frem for andre, idet bogens styrke og inspiration netop ligger i helheden og den samlede mængde af forskellige synsvinkler på begreberne krig og fred i middelalderen.

Jørgen Würtz Sørensen